

Resumo da unidade 17. iberoamérica no século XX.

1. Introducción.

- Iberoamérica está constituída polo conxunto de Estados aparecidos nos antigos territorios dos imperios coloniais español e portugués en América, tras os movementos de independencia do século XIX.
- No século XX hai tres grandes períodos na historia iberoamericana: o primeiro terzo do século; os anos que transcorreron desde a Segunda Guerra Mundial ata a crise dos anos setenta, e as últimas décadas do século.

2. Españóis en Latinoamérica.

2.1. Emigración.

Moitos españois arribaron a estes países entre 1882 e 1967, con dúas grandes etapas de chegadas:

- entre 1903-1912: calcúlase que cara ao ano 1920 había un millón e medio de españois residindo en Iberoamérica.
- entre 1947-1955: esta relacionada coa miseria económica en España despois da Guerra Civil

2. 2. Exilio

- O exilio dos republicanos españois forma un apartado específico desde o final da Guerra Civil española (1939).
- A maior parte dos países iberoamericanos recibiron a milleiros de exiliados, especialmente intelectuais, políticos e profesionais, que contribuíron ao desenvolvemento do país de acollida co seu traballo. O grupo máis numeroso foi recibido por México.

3. A intervención dos Estados Unidos en Iberoamérica: Panamá

- Seguindo a doutrina Monroe (*América para os americanos*) Panamá foi un dos lugares de intervención dos Estados Unidos.
- A importancia estratéxica da canle de Panamá era semellante á da canle de Suez, e a loita polo control de ambos foi obxecto de importantes tensións internacionais. A finais do século XX, logo dunha serie de negociacións, e ata dunha ocupación militar estadounidense, a canle foi devolto a Panamá.

4. Dependencia económica e problemas políticos de Iberoamérica no século XX

- No primeiro terzo do século XX Iberoamérica vendeu os seus produtos agrarios nos mercados internacionais pero non se industrializou, o que deu lugar ao seu endebedamento.
- Desde o exterior chegaban capitais para ser investidos, e as compañías, tamén estranxeiras, vendían os produtos americanos en réxime de monopolio. A crise de 1929 forzou a estes países a industrializarse e con ela a aparición das clases medias no aspecto social, e no político a loita polo sufraxio universal.
- O populismo foi a fórmula política que buscou a paz social sen prexudicar á oligarquía, e atopou no pasado colonial a xustificación aos erros do momento
- A Guerra Fría polarizou aos países e en contra dos sistemas establecidos de signo capitalista, apareceron os guerrilleiros de tendencia comunista.

5. México: da revolución á parálise institucional

- En 1910 estalou a revolución, na que participaron caudillos campesiños en demanda da repartición das terras. O resultado político da revolución foi a aparición dunha república burguesa e laica.

- Entre todos os partidos políticos destacou o PRI, que gobernaría de forma autoritaria, e manteríase grazas á fraude electoral. A corrupción foi a fórmula coa que actuou e perviveu durante 70 anos.

6. Arxentina: do populismo peronista á barbarie das ditaduras militares

- Arxentina incorporouse na década dos anos trinta ao grupo das ditaduras populistas.
- O intento de Perón de crear unha terceira vía levoulle a unha economía excesivamente nacionalista que non desenvolveu suficientemente a produción e que entrou rapidamente en crise
- Ao peronismo sucedéronlle ditaduras militares de dereitas que esmagaron da aos movementos populares de esquerdas ou democráticos. As ditaduras militares deixaron o país na ruína, pero tamén fixeron desaparecer a gran parte das clases medias.

7. Cuba e Nicaragua: triunfo das guerrillas

- EE.UU. apoiou en Cuba desde 1898, a todos aqueles gobernos que salvagardaron os seus intereses azucreiros.
- Pero a mediados do século XX deuse a aparición dun movemento revolucionario que prometía implantar unha sociedade igualitaria. Triunfou en 1959 con Fidel Castro á cabeza da revolución.
- Ao nacionalizar a economía enfrontouse aos intereses norteamericanos e iniciou relacións políticas e económicas coa URSS
- O bloqueo norteamericano da illa e o compromiso soviético de axuda para contrarrestalo será unha constante no século XX.
- Nicaragua foi un exemplo máis de país en mans dunha dinastía oligárquica á que se lle opuxo a guerrilla marxista. O apoio dos EE.UU. e unhas eleccións democráticas arrebataron o poder á guerrilla.

8. Chile: das reformas socialistas de Allende á dictadura militar de Pinochet

- Foi Salvador Allende, socialista, o encargado de realizar as reformas necesarias, centradas na propiedade da terra, na reforma do sistema financeiro e na explotación da minas de cobre.
- Iniciou a nacionalización dalgúns bens e servizos estatais que se atopaban en poder de compañías estadounidenses. Os terratenentes americanos organizaron un golpe de estado militar para derrocalo.
- A ditadura do xeneral Pinochet que se implantou tras o golpe de estado foi especialmente longa e sanguenta ata o ano 1989 no que se restablece a democracia.

9. Iberoamérica nun mundo globalizado.

9.1. O regreso das democracias.

- Os réximes democráticos foron recuperados pouco a pouco na maioría dos países: Arxentina con Alfonsín, Chile con Alwyn, Uruguai con Sanguinetti e Paraguai con Rodríguez, despois da longa ditadura do xeneral Stroessner.
- Na última década os gobernos de esquerda son: Hugo Chávez en Venezuela, Lula da Silva en Brasil, Cristina Kichner en Arxentina, ou Evo Morales en Bolivia.

9.2. Os retos económicos

- A meirande parte dos países iberoamericanos teñen unha grande **débeda exterior** contraída con países desenvolvidos ou co Banco Mundial.
- A finais do século XX só dous dos grandes países, México e Brasil, podían ser consideradas economías emerxentes con industrias competitivas e de gran peso no comercio.

9.3. Disparidades e inxustizas sociais

- A propiedade agraria seguiu a ser un dos maiores problemas de Iberoamérica e unha das causas principais de violencia social. O poder dos terratenentes seguiu sendo decisivo en toda a área andina, Centroamérica, Brasil e Colombia.
- As desigualdades sociais seguen existindo e as carencias nos sistemas educativos son unha constante xunto co analfabetismo.
- A violencia nas relacións políticas é unha constante. A intervención militar foi un mal arrastrado en toda Latinoamérica.
- O aumento demográfico seguiu sendo enorme. O máis característico deste aumento nas últimas décadas foi o abandono do campo e a concentración nas cidades: México, Bos Aires e Sao Paulo son hoxe megalópoles.